

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
אגף אי' לחינוך הגיל הרך

תוכנית ארצית

מזאודות נפתחות בבתי המשפחות של ילדי הגנים בישראל

בסימן

קהילתיות, אהבת הספר, חדות הקריאה ורצי החידה

- חוברת להורים -

ספריית **PN** פיג'מה

מנהלת האגף לחינוך הגיל הרך: אורנה פז
הממונה על גני הילדים: ד"ר מירב תורג'מן

ייזום, פיתוח והובלה:

אירים עץ-הדר, ממונה ארצית שותפויות, רשויות מקומיות 6-3

כתבו:

אירים עץ-הדר, ממונה ארצית שותפויות, רשויות מקומיות 6-3
רינת אלפיה, מדריכה ארצית לשפה ואוריינות, האגף לחינוך הגיל הרך

קראו והעירו:

ד"ר מירב תורג'מן, הממונה על גני הילדים
אורלי נעים, ממונה הכלה והשתלבות
נעמי ציפורי, ממונה הפעלה פדגוגית
אינה פלוטוב, מדריכה ארצית אחראית על יחידת מידענות ותקשוב באגף לחינוך הגיל הרך

עיצוב גרפי:

גלית סבג, סטודיו 'טו דו דיזיין'

הוצאה לאור:

גף הפרסומים, משרד החינוך • ה'תשפ"ד, 2023 • © כל הזכויות שמורות למשרד החינוך

דבר האגף

הורים יקרים!

אנו שמחות להשיק תוכנית משותפת יחד איתכם, ובמסגרתה אתם מוזמנים לצאת למסע שמתחיל בגן הילדים. למסע תצאו עם ילדיכם, תפגשו ותכירו משפחות נוספות מהגן, תעמיקו בקשרים, תקראו יחד ספרים ותשתעשעו בחידת חידות.

זוהי תוכנית ארצית שפועלת בשלושה מרחבים: גני, ביתי ורשותי, בסנכרון מתמיד ובמטרה לטפח את מארג היחסים במשולש גן-בית-רשות, תוך כדי קידום השפה העברית והעשרתה.

"אם יוצאים מגיעים למקומות נפלאים!", כתב דוקטור סוס.

אנו תקווה שמסע זה יוביל את כולנו ובעיקר את הילדים למקומות נפלאים שאפשר למצוא רק בספרים - מקומות של דמיון, יצירתיות וסקרנות.

סוף חפץ.

הגב' אורנה פז
מנהלת האגף לחינוך הגיל הרך

ד"ר מירב תורג'מן
הממונה על גני הילדים 3-6

תוכן העניינים

3	דבר האגף לגיל הרך	
4	תוכן העניינים	
5	לפני שיוצאים לדרך	1
7	לוח הזמנים של מסע המזוודה	2
8	יוצאים לדרך במרחב הביתי	3
12	רגע של שיתוף - על העשייה במרחב הגני והמרחב הרשותי	
13	על חידות	4
16	על הספר - "מי זה היה מה זה יהיה"	
17	צידה לדרך	5
21	להעשרה - עוד ספרי חידות	6
22	נספחים - דפים לגזירה מיועדים לצוות הגן	7

1. לפני שיוצאים לדרך

ילדים, הורים וצוותים יקרים!

אנו שמחים שהצטרפתם לתוכנית "מזוודות נפתחות בבתי המשפחות של גני הילדים בישראל" בסימן אהבת הספר, חדות הקריאה ורצי החידה.

מסע זה, אשר מתחיל עכשיו, יוביל אתכם בדרך שבה תוכלו לפתח ולחזק ערכים, כגון: טיפוח העפה העברית, לכידות משפחתית, חיזוק קהילתי, חיזוק תחושת השייכות, הערבות ההדדית ועוד, ולחזק את קשרי הקהילה.

התוכנית מקדמת את הקשר שבין הצוות החינוכי להורי הגן ומאפשרת שיח מכבד, מקרב, עוטף ומכיל, וכן לייצר מערכת יחסי גומלין בין הצוות החינוכי, המשפחות והרשות המקומית.

במהלך המסע כל משפחה תתארח אצל משפחה אחרת ותארח משפחה אחרת, וכך ייווצרו קשרים חדשים בין משפחות וילדים בדרך של פעילות חווייתית ש"תצא" מתוך המזוודה שקיבלתם סביב קריאה משותפת של ספר ילדים וספר חידות. ספר הילדים ייבחר מבין הספרים שבספריית הגן העומדים לרשות הילדים, וספר החידות הוא "מי זה היה? מה זה יהיה?" מאת מירה מאיר, שניתן באדיבות 'ספריית פיג'מה'.

מטרת החוברת היא לסייע לכם להתקדם במסע ולקבל הסבר על ההתנהלות במרחבים השונים: המרחב הביתי, המרחב הגני והמרחב הקהילתי.

עוד בחוברת תוכלו למצוא שלל אפשרויות לגיוון המפגשים המשותפים עם המשפחה המתארכת אצלכם, נספחים וקישורים מעוררי עניין והשראה. חשוב מאוד שהילדים יהיו שותפים פעילים ומעורבים במסע, ומשפיעים עליו.

על מנת שהמסע יתנהל באופן מיטבי אנו מזמינים אתכם לשמור על לוח הזמנים שקבעה הגננת, להשתמש בקבצים המצורפים או באלבומים/מחברות על מנת לשותף את קהילת הגן כולה בחוויות, בחידות וברשמים שאספתם מהדרך.

מטרות התוכנית:

- « טיפוח השפה העברית לקידום נידות חברתית;
- « טיפוח הקשר בין הורים לילדים;
- « היכרות וקירוב לבבות בין משפחות צעירות בתוך יישובים שונים בארץ;
- « טיפוח והידוק הקשר בין משפחות;
- « יצירת ערבות קהילתית הדדית;
- « מניעת בדידות בקהילה.

בתוך המזוודה שלרשותכם:

- « ספר מספריית פיג'מה: "מי זה היה? מה זה יהיה?" מאת מירה מאיר;
- « חוברת שמלווה את המסע ובה טבלה ומשחק "מי זה היה? מה זה יהיה?";
- « ספר מספריית הגן שייבחר כל פעם מחדש על ידי הילדים המארחים;
- « מחברת ריקה לכתיבת חידות.

איחולינו למסע מכני, חווייתי וארתק

רינת אלפיה

מדריכה ארצית לשפה ואוריינות

איריס עץ-הדר

ממונה ארצית שותפויות,
רשויות מקומיות 3-6

2. לוח הזמנים של מסע המזוודה

מזוודה מס' יש להשיב את המזוודה לגן תוך שבוע					
מס'	שם הילד/ה	שמות ההורים	כתובת	טלפון	תאריך מסירת המזוודה
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					

3. יוצאים לדרך

איזה כיף שאתם יוצאים איתנו לדרך. בעמודים הבאים נספר לכם מה אפשר לעשות עם המזוודה שקיבלתם.

כיצד יתקיים המסע?

מזוודות תצאנה למסע אנושי מחמם, מחבק ומרגש ממשפחה למשפחה. כל משפחה תתארח בביתה של משפחה לשם היכרות ופעילות חווייתית משותפת סביב ספרים, וכן תארח בביתה משפחה אחרת בשבוע שלאחר מכן. משפחות מארחות יכולות לארח בביתם או לבחור להיפגש במרחב הציבורי, כגון: גינות, פארקים, חורשות חוף הים וכיוצ"ב.

מה יקרה בבית?

התוכנית במרחב הביתי

המסע מתחיל על פי לוח הזמנים שעלחה הגגנת ובו מצויים כל הפרטים על אודות דרכי ההתקשרות והמועדים למפגשים המשותפים. במפגש שתי המשפחות מוזמנות להיכרות, כאשר הציר המוביל הוא הספר וחויית הקריאה, תוך שילוב של עיסוק בחידות, במשחק ובהנאה.

לפני מפגש האירוח:

« המשפחה המארחת יוצרת קשר עם המשפחה המתארחת ומתאמת את מועד המפגש.
« הילד ובני המשפחה המארחים פותחים את המזוודה ובודקים את תוכנה. הם מוציאים את שני הספרים:

ספר מ'ספריית פיג'מה' - "מי זה היה? מה זה יהיה?" מאת מירה מאיר וספר נבחר מספריית הגן (שהילד בחר)

- « קוראים יחד את הספר "מי זה היה? מה זה יהיה", ובהשראתו מתכוננים וממציאים חידה אשר תוצג למשפחה המתארכת (הרחבה בהמשך).
- « קוראים את הספר שהילד בחר בגן, משוחחים עליו וחושבים על דרך יצירתית להקראה של הסיפור במפגש העתידי של המשפחות.

בזמן המפגש של המשפחות

- « בתחילת המפגש קוראים בתורות את החידות מהספר "מי זה היה? מה זה יהיה?" - משפחה חדה ומשפחה עונה. לאחר מכן המשפחה המתארכת חדה את החידה שהמציאה למשפחה המתארכת.
- « בשלב הבא קוראים יחד את הספר שהילד המארח הביא מהגן - אפשר בכל דרך יצירתית שבחרים - יחד ממציאים חידה הקשורה לספר. את החידה כותבים במחברת החידות שצורפה למזוודה או בחוברת המקוונת (אם הגן בחר לשתף בפורמט זה), ושני החברים (המארח והמתארח) יחודו אותה לילדים למוחרת היום בגן.

הצעות נוספות לפעולה משותפת:

- « אפשר להמחיש את הסיפור;
- « ניתן ליצור בהשראת הספר;
- « אפשר להכין מאכלים שמתקשרים לספר;
- « אפשר להמציא סוף חדש;
- « ניתן לצייר איור אחר לכריכה.

אפשר גם:

« לקנח במשחק החידות של הספר "מי זה היה? מה זה יהיה" המצורף למזוודה.

« ניתן להרחיב בפעילויות מתוכנית "נפגשים בצל העץ".

סרקו את הקודר הבא:

« האזנה ושירה משותפת לשיר "על מדף הספרים שלי" מאת מירי מאיירס.

סירקו את הקודר הבא:

לסיכום ושיתוף

כסיכום הפעילות ולקראת חזרה לגן והצגה משותפת של החוויות המשותפות של הילדים ממציאים חידה משותפת, וכותבים במחברת החידות או מוסיפים אותה למצגת השיתופית של הגן, כולל תמונת כריכת הספר (אם ניתן קישור ע"י הגנת). אורזים חזרה את המזוודה והילד המארח משיב אותה לגן.

סרטון הדרכה לתפעול המצגת השיתופית והוספה של תמונת הספר והחידה

אפשר גם:

« להצטלם יחד תמונת סלפי של שתי המשפחות עם הספר.
« להכין סרטון משותף: מסריטים סרטון קצרצר עד שלושים שניות ובו המלצה על הספר לילדי הגן, ומעבירים את הסרטון לגננת, כדי שתקרין בגן.
בפתיחת הסרטון אומרים: "אנחנו משפחת... ואנחנו משפחת... ממליצים על הספר.... כי...."

ומה יישאר לכולנו כמזכרת ייחודית:

הקשר החדש שנרקם בינינו, חווית ה"ביחד" וחיזוק הקהילתיות, שיר וסיפור שהכרנו.

לאחר האירוח חשוב לאסוף את הפריטים למזוודה. למוחרת היום תוחזר המזוודה לגן, ושם ימשיך המסע: הילדים - המתארח והמארח - יזמנו לשתף בחוויות, לקרוא עם הגננת וילדי הגן את הספר ולחוד את החידה שהמציאו.

מה עוד אפשר?

לרשותכם מבחר דוגמאות לפעילויות נוספות הניתנות להפעלה במפגשים:

מכירים ונהנים:

« הכינו בקבוק שאפשר יהיה לסובב (כמו במשחק "אמת או חובה")
כל אחד מבני המשפחה, בהגיע תורו, מסובב את הבקבוק, מציג את שמו של מי שהבקבוק מצביע עליו, ומספר האם יש לו כיני חיבה ומהו. בן המשפחה המדובר הוא הבא בתור לסובב את הבקבוק..
אחרי שלושה תורות מחליפים את הנושא לשיתוף, לדוגמה:
« מה המאכל האהוב על בני המשפחה ועליכם?
« מה הבילוי המשפחתי המועדף על בני המשפחה?
« איזה שיר אהוב עליכם או על בני המשפחה? שירו יחד.

משחקים:

"משחק הוא הדרך של ילדים ללמוד את מה שלא ניתן ללמד אותם" (מריה מונטיסורי)
משפחות שבחרו להיפגש במרחב הציבורי יכולות לשחק בשלל "משחקים של פעם", כגון:

- « תופסת צבעים
- « 1,2,3 דג מלוח
- « קפיצה בחבל
- « שלושה מקלות
- « משחקי כדור
- « ועוד...

רגע של שיתוף

רוצים לדעת כיצד יתקיים המסע בגן?

- « הגננת תזמין את שני הילדים, המארח והמתארח, לשתי בחוויות המפגש ולחוד את החידה שהמציאו יחד.
- « בהמשך תקריא הגננת את הסיפור שנבחר וילדי הגן יוזמנו לפתור יחד את החידה.
- « כעת תועבר המזוודה לילד המארח הבא, והתהליך יחל מחדש.

רוצים לדעת מה יקרה במרחב הרשותי?

- « הרשות המקומית הוזמנה להיות שותפה לתוכנית ברמה העירונית ולהנכיח את תהליכי התוכנית ותוצריה באמצעי התקשורת השונים של הרשות.
- « לקראת שבוע החידות הארצי הראשון מסוגו שיתקיים בין התאריכים כ"ט בשבט - י' באדר א' התשפ"ד, 8-19 בפברואר 2024, תקבל הרשות פורמט לספר מקוון ובו תאגם חידה נבחרת מכל גן.
- « ספרי החידות יועלו לאתר ייעודי של האגף לגיל הרך במשרד החינוך.
- « גנים שבחרו חידה בהליך דמוקרטי יוזמנו לכתוב אותה על מפת אל-בד לבנה ולעטרה, ויוזמנו להצטרף ולהתחבר לשרשרת החידות הרשותית שתוצג בספרייה העירונית.

4. על חידות

אז מהי חידה?

שאלת שעשוע שיש בפתרונה משום חידוד לבחון את חריפות המחשבה של הנשאל וכדומה. (מילוג)

החידה יכולה להישאל כבדיחה במבנה של שאלה ותשובה. ובהשאלה: חידה יכולה להיות שאלה לא פתורה, תעלומה.

חידה היא בהגדרתה שאלה שבה מתבקש הנשאל לפתור סוגיה המוצגת בפניו, לאחר שקיבל רמזים לגבי גילוי של מידע מסוים, זהות, פרסונה, חפץ או מושג מסוים. החידה יכולה להיות מסוגים שונים. למשל חידת היגיון, חידה טכנית-מכנית, חידה פסיכולוגית או חידת תשבץ.

מה הערך של חידות ושאלות לילדים בגיל הרך?

ילד סקרן הוא ילד שואל. לשאלות של ילדים יש ערך התפתחותי רב, כיוון שהן עונות על המוטיבציה לספוג ידע, לדעת וללמוד.

משחקי חידות מאפשרים העשרת הידע, פיתוח דרכי חשיבה ויצירתיות. פתרון של חידה או חידון יכולים להיות פעילות מהנה עם הילדים, עם חברים, בחיק המשפחה, בכיתה או בעבודה. האתגר בפתרון חידה לבד או בפתרון חידות אתגר יחד יכול להעניק הזדמנות לחדד את החשיבה, ליהנות מבידור או להעביר את הזמן בהנאה.

ומה במשפחה שלכם? מתי מתאים לכם לחוד חידות?

תוכלו להיעזר בשאלונים וחידות מתחכמות, מצחיקות, מאתגרות כחידות לילדים בנסיעה או במסגרת פעילות משפחתית זאת כדרך שונה לחבר את המשפחה וליהנות בצוותא.

למשל: בנסיעה מתמשכת, בשולחן המשפחתי, בארוחת הערב, בטיול המשפחתי, בביקור משפחתי, בימי הולדת - חידות על בן המשפחה החוגג, במועדים ובחגים.

ומתי עוד?...

עקרונות ליצירת חידות עם ילדים צעירים:

ללמד ילדים צעירים לחבר חידות יכול להיות פעילות מהנה ומועילה. הינה כמה רעיונות שיכולים לעזור לכם:

« כדי לכתוב חידות רצוי לגבש רעיון, נושא או אובייקט הקרוב לעולמם של הילדים הצעירים. ילדים צעירים יכולים לקשור חידות לחיי היום-יום שלהם, לאובייקטים שהם מכירים את מאפייניהם.

« בחרו חידות מתאימות: ודאו שהחידות שתבחרו מתאימות לגילם של הילדים הצעירים ולרמת הבנתם. התחילו בחידות פשוטות יותר והעלו את רמת הקושי בהתאם להתקדמות.

« רצוי להשתמש במילים פשוטות וביטויים שהם מכירים ומבינים, וכדאי להשתמש בחומרים חזותיים: חידות עם תמונות, תרשימים או קוביות יכולות לעזור לילדים להבין ולפתור את החידה בצורה יותר קלה.

« מומלץ לפתור חידות ביחד.

חשוב לתת משוב חיובי:

כשילדים מתמודדים עם פתרון חידה, הפגינו התלהבות, העניקו להם משוב חיובי והחמיאו להם על המאמץ שהם השקיעו. זה יעזור להם להגביר את המוטיבציה להמשיך לפתור חידות נוספות.

הפכו זאת למשחק: גרמו לחידות להיות משחק ולא רק תרגיל. המטרה העיקרית היא לעשות את הלמידה כיפית ומעניינת עבור הילדים. היו יצירתיים והשתמשו בדרכים שמתאימות לילדיכם.

יש לזכור, המטרה העיקרית היא לגרום לילדים להשתמש במיומנויות החשיבה שלהם וליהנות מתהליך הפתרון.

כיצד נמצא חידה יחד? הלכה למעשה:

למשל, אם היינו רוצים להמציא חידה על 'שולחן', נחפש עם הילדים הגדרה של המילה 'שולחן' במילון ונקריא אותה:

שולחן הוא: רֶהִיט הַמְּשֻׁמֵּשׁ לְהִנִּיחַ עָלָיו דְּבָרִים שְׂוִיִּים אוֹ לַעֲשׂוֹת עָלָיו עֲבוֹדָה כְּלִשָּׁה: שֻׁלְחָן אֲכִילָה. שֻׁלְחָן פְּתִיבָה. שֻׁלְחָן מְטַבֵּחַ. שֻׁלְחָן עֲבוֹדָה. לשולחן יכולות להיות מספר רגליים - רגל אחת, שלוש או ארבע.

הגדרה זו יכולה לסייע בחיבור החידה.

1. נתחיל בפרטים הכלליים - (אפשר בשלב זה להשתמש בהומור או ב"טוויסט")

"יש לי רגליים אך אני לא הולך." - מי אני?

2. נמשיך להוסיף פרטים עדיין לא מדויקים:

"יושבים על ידי אך אני לא מדבר." - מי אני?

3. נתחיל למקד את המאזינים:

"אני נמצא במטבח, בסלון או בחדר השינה." - יודעים כבר מי אני?

4. לקראת סוף החידה נוסיף את הפרטים המדויקים ביותר:

"עורכים עליי צלחת, מזלג וסכין אך אני לא אוכל."

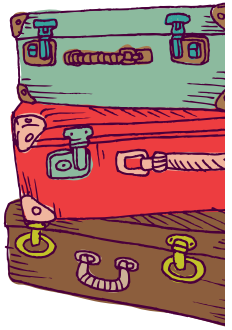
מי אני?...

להעשרה: 'איך כותבים חידה?' מתוך האתר 'בוקיפונט'-נאווה גדסי

מאחלים לכם הנאה צרופה מקריאת ספרים וליותפת
מהמצאה של חידות ופתרונן, ומיצירת קשר ושמירת
והיבור ולפחות הכן למשפחה אחת שגולה.

"מי זה היה? מה זה יהיה?" / מירה מאיר (מתוך אתר -ספריית פג'מה)

מי צמוד אל השולחן? למי לא אכפת להיות רטוב? ולמי יש אף כמו צינור? ספר חידות בחרוזים לקוראים סקרנים שמחפשים תשובות לשאלות קטנות וגם גדולות.

קוראים ביחד:

היכן פתרון החידה? – הספר מעוצב כך שבעמוד אחד חידה ובעמוד שלאחריו פתרון החידה. תוכלו לבקש מילדיכם לנחש מה פתרון החידה לפני הדפדוף: השלמת החרוז יכולה לעזור. לא מצאתם את הפתרון? אפשרו לילדכם להפוך את העמוד ולגלות.

התשובות המאוירות לחידות הולכות ומצטברות מדף לדף. תוכלו לשאול את הילדים והילדות מה רואים בכל תמונה, להנחות אותם לחפש בכל דף את פתרון החידה מהעמוד הקודם ולגלות מה הפריטים שחוזרים על עצמם, ואיך הם משתלבים בחייהם. בסוף הספר תוכלו לנסות ולשחזר את החידות תוך התבוננות בפריטים המופיעים בו.

עוד איור אחרון... הביטו יחד באיור האחרון של הספר. המאיירת אורה אייל החביאה בתוכו את פתרונות החידות מהספר כולו. האם תוכלו למצוא אותם? האם תוכלו לזכור חידה הקשורה לאחד הפריטים שבתמונה?

הוראות משחק וכרטיסיות לספר

"מי זה היה? מה זה יהיה?"

מירה מאיר (באדיבות 'ספריית פג'מה')

לסרטון הוראות למשחק

"מי זה היה? מה זה יהיה?"

להרחבה על הספר

"מי זה היה? מה זה יהיה?"

5. צידה לדרך

לרשותכם מידע נוסף על אודות הרציונל שעומד מאחורי מסע המזוודות.

א. על מזוודות וקהילתיות

התוכנית מקדמת קהילתיות שהיא אחד מהיעדים המשמעותיים בחיי הגן.

מהי קהילתיות?

קהילתיות מבטאת את כמות היחסים ואיכותם ואת התלות בין האנשים בקהילה. על מנת ליצור קהילתיות בקהילת הגן יש לייצר מארג יחסים ושיתופי פעולה בתוך הגן ובין הגן לקהילה שהוא נמצא בה, באופן שבו ייווצרו קשרים משמעותיים לאורך זמן. שיתוף הפעולה יכול להתקיים בכל מיני רמות של קשר מבחינת: זמן, השקעה, מחויבות, מעורבות והשפעה הדדית (מתוך אוגדן "שבילים לגן העתידי").

התוכנית 'מזוודות נפתחות בבתי המשפחות של ילדי הגנים בישראל' מאפשרת מתן הזדמנות שווה לכל משפחה ומשפחה ליצור קשר משמעותי עם משפחות נוספות בקהילת הגן, דבר המאפשר את הידוק הקשר בין המשפחות וטיפולן, קידום ערכות הדדיות ומניעת בדידות בקהילה.

ב. צמצום פערים בשפה

למה חשוב לצמצם פערים בשפה, ומדוע עכשיו?

הגיל הרך הוא תקופה רגישה מאוד מבחינה התפתחותית, ולכן יש משמעות לזיהוי מוקדם של צרכים וליצירת התערבות מותאמת.

ממצאי מחקרים מראים כי במהלך תקופת הקורונה נוצרו אצל חלק מהילדים פערים שפתיים חדשים והתרחבו פערים שפתיים שהיו קיימים בעבר. ידוע כי הורים וצוותי החינוך בגנים הם השותפים המרכזיים לצמצום פערים בשפה! בנוסף, הוכח כי קריאת ספר ובעקבותיו ניהול שיח אורייני, המקדם את הבנת הטקסט והמסרים הצפונים בו,

יכולים לסייע בצמצום פערים שפתיים ולתרום להרחבת אוצר המילים, מה שיסייע להבנת הקריאה והצלחה בבית הספר ובטיפוח וסיגול הרגלי קריאה עתידיים. התוכנית 'מזוודות נפתחות' בבתי המשפחות של ילדי הגנים בישראל מקדמת את החיבור המשפחתי סביב קריאת ספרים משותפת בדרך חווייתית ויצירתית, ותסייע לפתח את ערכי אהבת הספר וטיפוח השפה העברית.

בנוסף, תוכנית זו נותנת מענה ביצירת מעטפת חינוכית, ערכית, חברתית וקהילתית תומכת תוך הנחלת ערכות הדדיות כערך מרכזי וטיפוח אהבת הספר והקריאה בקרב משפחות ילדי הגן.

ג. אהבת הספר וחדוות הקריאה

אם קוראים מגיעים למקומות מופלאים...

קריאת ספרים מעשירה את אוצר המילים ומשפרת את הכתיבה והקריאה, מעודדת דמיון, יצירתיות, סקרנות ומפתחת הרגלי קריאה טובים. קורא טוב הוא אדם סקרן, ועל כן הקניית הקריאה מתחילה בטיפוח הסקרנות.

ספרות יפה וספרי מידע מרחיבים את הדעת ואת ההשכלה. ספרים מקנים לנו מידע על הנעשה במקומות אחרים, ופותרים בפנינו נושאים חדשים שלעולם לא היינו יכולים להגיע אליהם. לידע כללי בנושאים שונים יש ערך רב לאדם מבין ומעורב. ידע רחב משפר את ההישגים הלימודיים בתחום השפה, מאפשר הבנה טובה יותר של הטקסטים הנקראים, מקדם את היכולת לשוחח ובהמשך - לכתוב טקסטים איכותיים יותר.

בנוסף, ספרים מעוררים את הדמיון מאחר שהמילים הן מושגים מופשטים - כל קורא צריך לדמיין את מה שעומד בבסיס המילה. עובדה זו מסייעת לפיתוח מחשבה יצירתית ומשכללת מיומנויות קוגניטיביות. פיתוח הדמיון דרך ספרים מסייע להצלחה בפתרון משימות ובעיות שונות בחיי היום יום שלנו בדרך יצירתית. הספר מעודד כניסה לעולם דמיוני, והילדים מוזמנים באמצעותו להמריא על כנפי הדמיון...

קריאת ספרים מפתחת את הרגשות שלנו ואת יכולת האמפתיה שלנו כלפי הזולת וכן, מעמיקה את המודעות שלנו כלפי עצמנו. באמצעות הזדהות עם דמויות בסיפור הילדים לומדים להתבטא ולהבין את האחרים טוב יותר, להיחשף לנקודות מבט שונות ולדרכי התמודדות ופתרונות של אחרים עם בעיות דומות לשלהם.

ברוך, מ' (2003). צידה לדרך - ספרות הילדים ומקומה בעולמו של הילד בגיל הרך, בתוך פ"ש קליין וד' גבעון (עורכות), חלונות לעולם" אומנות ומדע להעשרת החוויה הלימודית בגיל הרך (עמ' 158-159). רמות, אוניברסיטת תל אביב.

הספר כמקדם ניצני אוריינות:

כאשר ילדים שומעים וקוראים ספר מוכר, הם מתחילים את לאמץ התנהגות של קוראים: הם ממקדים את מבטם בטקסט, משתמשים באינטונציה בזמן הקריאה, משתדלים להתאים בין מה שהם אומרים לאיור, מתאימים את אורך המלל לאורך הכתוב, משתמשים בשפת הספר או משבצים בדיבורם ביטויים משפת הספר.

ספרים מתאימים לקריאה עם ילדים בגיל הרך:

- « ספרים שיש בהם איורים גדולים ומושכים את העין.
- « ספרים שבעלילתם יש רצף והשתלשלות ברורים ומובנים.
- « ספרים המאפשרים לילד "להיכנס לקצב", לזכור את החרוזים ולדקלם את התוכן.
- « ספרים שיש בהם הומור, משחקי מילים, חידות, שאלות ותשובות.
- « ספרים שמופיעות בהם דמויות מוכרות ואהודות (בני אדם, בעלי חיים ודמויות דמיוניות).
- « ספרים העוסקים בנושאים קרובים לילד.
- « ספרים שהילד אוהב לחזור אליהם.

כיצד להפוך למשפחה של קוראים

קריאה אינטימית שבה לוקחים חלק רק הילד וההורה מחזקת בילד את ההרגשה כי ספרים וסיפורים הם נושא מעניין לשיחה, ופעילות זו יכולה לקרב בין המשוחחים.

מחקרים בתחום של קריאת ספרים לילדים מראים שלא חשובה רק כמות הספרים שאנו מקריאים לילד והתדירות שבה אנו עושים זאת, אלא - ובמיוחד - חשובה איכות האינטראקציה שבין ההורה והילד בעת הקריאה בספר, וחשוב מה ההורה עושה באינטראקציה הזו. המחקרים מראים שהאופן שבו ההורה מקריא לילד את הספר

משפיע על התפתחות אוצר המילים של הילד ועל הישגי הקריאה שלו בגן ובבית הספר (סגל דרורי, 2005).

חשוב לשוחח עם הילד על הנושא שהעלה הספר, ועל נושאים אחרים המתקשרים לנושא הסיפור. תוך כדי קריאה אפשר לשאול שאלות כמו: "מה לדעתך יקרה בהמשך הסיפור?" או "את מי מזכירה לך הדמות בסיפור?" עם ילדים בגיל הרך רצוי לקדם שיח שמתמקד באיורים בספר ובקישור בין ההתרחשויות בטקסט לבין הפרטים באיורים.

על ידי הסבר הטקסט והסבר מילים קשות אנו מפתחים את יכולת הבנת הנקרא של הילד ואת אוצר המילים שלו. הדיון בחוויות אישיות העולות מהסיפור עוזר לילד לגלות כי אותם הנושאים שמעסיקים אותו, מעסיקים גם אחרים. הדיון עוזר לילד להבין את רגשותיו ואת רגשות האחר, וללמוד על דרכי התמודדות של אחרים באותם נושאים שמעסיקים ומטרידים אותו.

כדאי גם לשוחח בהקשרים מעבר לטקסט ודיון בשפה הכתובה כגון הסבר תופעות שונות, מתן פרשנות והעלאת השערות, ובדיון בשפה הכתובה כגון דיון על אותיות, מילים ומשפטים שמופיעים בטקסט.

חשוב שלא לפגוע באסתטיקה של הרצף הסיפורי, ולכן יש להימנע מריבוי של עצירות ממושכות. לכן כדאי לקרוא את הספר מספר פעמים ובכל פעם לפתח שיח בנושא אחר. ילדים צעירים אוהבים לשמוע את אותו הסיפור שוב ושוב. כאשר הם כבר מכירים את העלילה, הם יכולים "לקרוא" את התמונות ולספר לכם את הסיפור במילים שלהם.

6. להעשרה – עוד ספרי חידות

לרשותכם מגוון קישורים לסיפורים, שירים ואתרים להעשרת החוויה והלימוד:

'צרור חידות', מאת: רפאל ספורטה
באתר פרוייקט בן-יהודה

שידור לילדים בעקבות הספר: 'בוקר בהיר אחד'
מאת: אורה איל

הרחבה על הספר: 'שלמה המלך והדבורה'
מאת: חיים נחמן ביאליק, באתר ספריית פיג'מה

סרטון הקראת הספר 'שלמה המלך והדבורה'
מאת: חיים נחמן ביאליק

הספר ברוז? ארנב! מאת: אימי קראוס רוזנטל וטום ליכטנהלד
באתר ספריית פיג'מה

7. נספחים

תכנית ארצית של האגף לחינוך הגיל הרך "מזוודות נפתחות בבתי משפחות ילדי הגנים בישראל"

מסע ליצירת:
קהילתיות, אהבת הספר, חדות הקריאה ורצי החידה

תכנית ארצית של האגף לחינוך הגיל הרך "מזוודות נפתחות בבתי משפחות ילדי הגנים בישראל"

מסע ליצירת:
קהילתיות, אהבת הספר, חדות הקריאה ורזי החידה

תכנית ארצית של האגף לחינוך הגיל הרך

"מזוודות נפתחות"

בבתי המשפחות של ילדי הגנים בישראל"

יומן המסע של גן:

תכנית ארצית של האגף לחינוך הגיל הרך

"מזוודות נפתחות"

בבתי המשפחות של ילדי הגנים בישראל"

יומן המסע של גן:

תכנית ארצית של האגף לחינוך הגיל הרך

"מזוודות נפתחות"

בבתי המשפחות של ילדי הגנים בישראל"

?

ספר החידות

? של גן: ?

תכנית ארצית של האגף לחינוך הגיל הרך

"מזוודות נפתחות"

בבתי המשפחות של ילדי הגנים בישראל"

?

ספר החידות

של גן: ?

לוח הזמנים של מסע המזוודה לגזירה ושמירה בגן

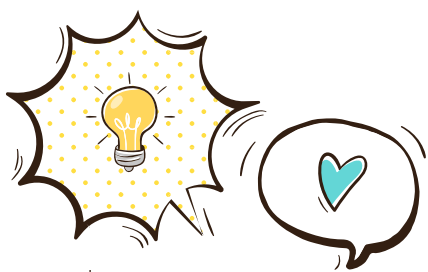
מזוודה מס' יש להשיב את המזוודה לגן תוך שבוע					
מס'	שם הילד/ה	שמות ההורים	כתובת	טלפון	תאריך מסירת המזוודה
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					

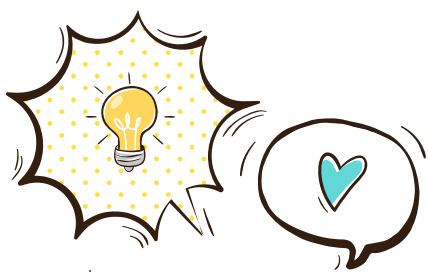
לוח הזמנים של מסע המזוודה לגזירה ושמירה בגן

מזוודה מס' יש להשיב את המזוודה לגן תוך שבוע					
מס'	שם הילד/ה	שמות ההורים	כתובת	טלפון	תאריך מסירת המזוודה
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					

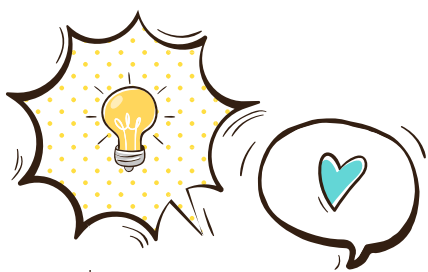

A large rectangular area with rounded corners, containing 15 horizontal lines for writing.

Large lined area for writing.

A large rectangular area with rounded corners, containing 15 horizontal lines for writing.